

Baltas tavo gyvenimas

Kupiškio literatės. Elena Mezginaitė - viduryje

Stanislovas Abromavičius

Šis tas apie ilgą pažintį su poete
Elena Mezginaitė

Mano kūrybos veiklos pradžia – Kupiškyje, 1962 metų rugsėjį, kai besimokydamas Kauno politechnikume (dabar – Kauno technikos kolegija) vietos statybos organizacijoje atlikau gamybinę praktiką. Jau buvau šį tą parašęs, tad tiesiu tikymu nuėjau į literatū būrelį, buvusį prie rajono laikraščio redakcijos. Jo literatūrinė darbuotoja Elena Mezginaitė ir buvo to būrelio pirmininkė. Ji buvo kilusi iš Petriškių kaimo (Rokiškio r.), dar vaikystėje sudegė jų sodyba, dabar sunaikintas ir pats kaimas. Po melioracijos beliko tik plynas laukas. Anot Elenos Mezginaitės: „Kai išgriūna giria, kai dangus nuo Tėvynės nuplaukia, pasilieka ir saugoja mus nepražudomas laukas.“

Ten susidraugavau ne tik su Elena, taip pat su pradedančiais literatais Rimgaudu Graibumi, Eugenija Stančikaite, Irena Valčackaite, Jonu Janilioniu...

Šiame laikraštyje buvo išspausdintas ir pirmasis mano eilėraštis „IX fortas“:

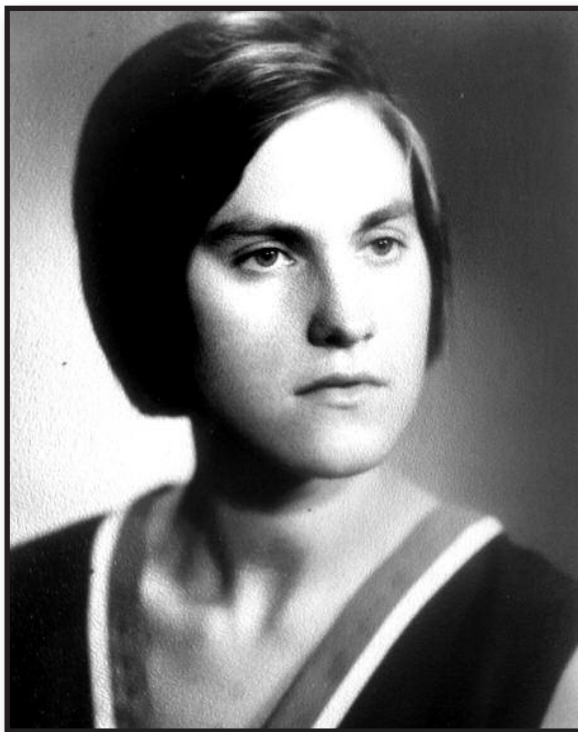
*Slenka sienom mūrinėm
Plieno storosios grotos.
Čia krauju ir kankynė
Visas kelias nuklotas.*

Paskui sekė kitos publikacijos, barstėsi pirmieji prozos tekstai laikraščio puslapiuose.

Laikraštyje redaktorius pavaduotoju dirbo taip vadinamas žurnalistas Vladas Jasinskas. Tačiau jis jautėsi tvirčiau, nes buvo išleidęs ideologinę knygą, šlovinančią pokario „liaudies gynėjus“, „Ramonas pakėlė ginklą“. Mūsų būrelyje jis beveik nepasirodydavo, didesnės pagarbos nebuvo sulaukęs...

Elena buvo būrelio siela. Baigusi vidurinę, pradėjo dirbti Laibgalių kaimo bibliotekoje, ėmėsi žurnalistės veiklos, neakivaizdiniu būdu studijavo (žurnalistikos studijas Vilniaus universitete baigė 1966 m.). Pirmuosius kūrinius spausdino Rokiškio rajono laikraštis, žurnalas „Jaunimo gretos“. Nuo 1971 m. jos eilėraščiai publikuoti „Poezijos pavasario“ rinkiniuose.

Rinkdavomės redakcijoje pakankamai dažnai, aptarinėjome savo kūrybą, rengdavome išvykas į gamtą Kupos upelio slėnyje. Iš jaunųjų literatų išimtinai ir talentingas buvo dvidešimtmetis Jonas Janilionis, kuris buvotik ką baigęs vidurinę, „Jaunimo gretų“ literatūriniam žurnale atspausdinęs kelis savo eilėraščius, vieną jų labai pamėgo jaunimas. Pamenu vieno eilutes:

Poetė Elena Mezginaitė

*Amžiai stebisi meile Džiuljetos,
Netikėdami varto lapus.
Patikėki, kad žemėje vietos
Gražesnei mūsų meilei dar bus...*

Jis labai tuo didžiavosi, dažnai pokalbiuose su jaunimu, ypač mergaitėmis, deklamuodavo, o paskui klausdavo: „Tu nemoki šio mano eilėraščio?“ Deja, jo gyvenimas buvo trumpas. Jis dirbo redakcijoje kurjeriu: tris kartus per savaitę veždavo laikraščio rašomąją mašinėlę atspausdintus tekstus į spaustuovę Panevėžyje. Važiuodavo pakeleivingomis mašinomis, tai kartą jį, stovintį šalikelėje, mirtinai sužalojo sunkvežimis... Manęs tuo metu Kupiškyje jau nebuvo... Apie nelaimę man pranešė Elena.

Sugrįžau po praktikos į Kauną paruošti ir apginti diplominį darbą, o 1964 metų pradžioje vėl sugrįžau į Kupiškį su paskyrimu ten dirbti. Viskas bėgo sena vaga, rašėme, ginčijomės...

Kai 1964 metų spalį gavau šaukimą tarnauti sovietinėje kariuomenėje, buvau liūdnam išlydėtas. Su Elena ryšiai nenutrūko. 1965 metais ir ji iš Kupiškio išvyko dirbti į Panevėžio rajono laikraštį „Tėvynė“. Pamenu, 1966 metų spalio 1-ąją ji atvykusi į Vilnių, kur tarnavau, atėjo pasveikinti su gimtadieniu...

Susitikome mūsų šeimoje jau 1983 metais Kaišiadoryse, kai ją pakvietė dalyvauti rajono „Poezi-

jos pavasarėlio“ šventėje. Ji jau buvo visiems mums autoritetu, jau išleidusi dvi poezijos knygas: „Vasarų vieškeliais“ (1975 m.) ir „Skardis“ (1982 m.), bukletą „Panevėžio rajonas: informacinis leidinys“ (1980 m.). Jas man atvežė dovanų... Pasakojo apie dukrą Miglę. Elena tada buvo jau priimta į Lietuvos rašytojų sąjungą. Vėliau aš gaudavau jos išleistas knygas su autografais. Įrašai knygoje buvo įdomūs: nuo paminėjimo gyvenimo Kupiškyje iki gražiausių linkėjimų man ir mano šeimai. Ji taip pat išleido poezijos knygas „Provencijos tango“ (1989 m.), „Šaltas ginklas“ (1999 m.). 1990 m. tapo „Poezijos pavasario“ laureate. Po jos mirties pasirodė rinktinė „Mano senas drauge“ (2006 m.), kurios sudarytojai – poetai Valdemaras Kukulas ir Jonas Strielkūnas.

Parašė pjesių Panevėžio lėlių vežimo teatrui, sudarė pradedančiųjų poetų poezijos rinkinius, išleido informacinių leidinių apie Panevėžį ir Panevėžio rajoną. Buvo aktyvi Sąjūdžio narė, dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės įtvirtinimo veikloje.

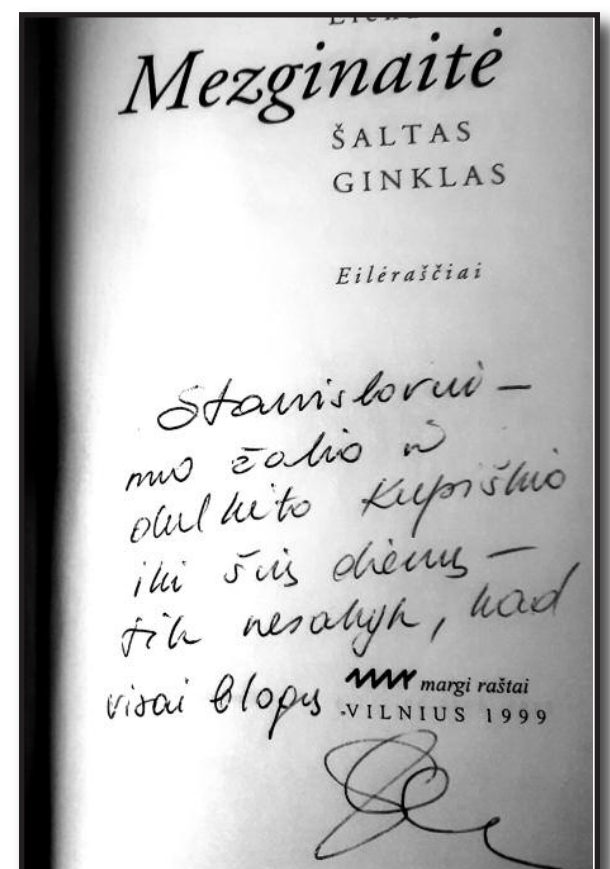
Kai 2004 metais įstočiau į Lietuvos rašytojų sąjungą ir aš, pasimatymai su Elena tapo dažnesni. Susitikdavome rašytojų sambūriuose, renginiuose, net stovyklose. Gerai pamenu 2005 metų vasarį, kai suvažiavimo metu po tragiškos nelaimės nutrūko Poetės gyvenimas. Ji nugriuvo nuo stačių ir griozdiškų Rašytojų sąjungos rūmų laiptų ir patyrė sunkią galvos traumą. Buvo atliktos kelios sudėtingos operacijos, tačiau nukentėjusioji sąmonės neatgavo...

Elena dar ilgai tarsi gyveno mūsų šeimoje, prisimindavome klausydami jos dainų per radiją ir televiziją. Dainas pagal jos eiles kūrė kompozitoriai Alvydas Jegelevičius, Laimis Vilkončius, Igoris Berinas su grupe „Hiperbolė“, atliko Vladas Bagdonas ir Kristina Kazlauskaitė („Baltas lino gyvenimas“), Žilvinas Žvagulis („Dešimt žingsnių“), Kastytis Kerbedis („Melodija“), A. Jegelevičius („Ne mano vestuvės“), Stasys Povilaitis („Vakarų giedruma“), Vytautas Domeika ir „SunCityBlat“ („Mano senas drauge“), Keistuolių teatras („Su žmonėm“ ir kt.).

Prasmingi atrodė jos žodžiai dainoje „Baltas lino gyvenimas“, kurie man skamba ausyse iki šiol...

*Trumpas tavo žydėjimas
Po vidudienio vėjų,
Baltas tavo gyvenimas
Po gegutės kukavimų.*

Poetė apie savo vaikystę yra taip parašiusi: „Gimiau savo tėvų krašte netoli Rokiškio. Mokiausi iš senų žmonių, savo klaidų, knygų ir teatro. O galbūt daugiausia iš gamtos, kuri visuomet teisi.“ Ją visą neilgą gyvenimą lydėjo baltas gimtinės takas, molingi laukai, mėlynuojantys linai. Jos poeziją apie gimtinę, gražiąją Rokiškio žemę, samprotavimą apie tai, kas yra svarbiausia žmogus gyvenime, jaudina ir šiandien. Visa tai publikuota ketvirtoje poezijos knygoje „Skardis“ (1982 m.)

Elenos Mezginaitės dedikacija S. Abromavičiui